

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ  
ΣΙΜΩΝΟΣ ΠΕΤΡΑΣ



ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ  
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ  
ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΣΥΝΤΑΞΗ  
Π. ΣΩΤΗΡΟΥΔΗΣ



ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ  
2012

νέοι επιστημονικοί κατάλογοι χειρογράφων κωδίκων από μονές του Αγίου Όρους κυκλοφορήθηκαν πρόσφατα, εμπλουτίζοντας και διευρύνοντας τις γνώσεις μας για τον θησαυρό των αγιορείτικων μοναστηριακών βιβλιοθηκών. Και οι δύο υπογράφονται από τον συνάδελφο καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Παναγιώτη Σωτηρούδη, βασικό μελετητή του κωδικολογικού πλούτου των αθωνικών μονών.

Ο πρώτος κατάλογος έχει τίτλο «**Ιερά Μονή Σίμωνος Πέτρας. Κατάλογος ελληνικών χειρογράφων**» (Θεσσαλονίκη - Άγιον Όρος 2012, σελ. 296 + 86 πίνακες). Μετά τον πρόλογο, την εισαγωγή και τις συντομογραφίες, περιγράφονται εδώ αναλυτικά 179 ελληνικά χειρόγραφα της Σιμωνόπετρας. Κατόπιν παρατίθενται αναλυτικά επίσης ευρετήρια έργων, συγγραφέων, αγιολογικό, παλαιογραφικό και σύμμεικτο, χρονολογημένων χειρογράφων, των αρχών έργων αγνώστων ή λιγότερο γνωστών και ιδιωματικών λέξεων. Ο τόμος κλείνει με 86 πίνακες, που περιλαμβάνουν ασπρόμαυρες φωτογραφίες χαρακτηριστικών φύλλων κάθε χειρογράφου και με κατάλογο πινάκων.

.....Η καταλογογράφηση των σιμωνοπετριτικών ελληνικών χειρογράφων γίνεται με βάση τα συστήματα που καθιέρωσαν οι Λίνος Πολίτης και Η. Hunger. Πέρα από τη χρονολόγηση, το υλικό γραφής, τις διαστάσεις, τα φύλλα και τα αναλυτικά περιεχόμενα κάθε τόμου, παρέχονται επίσης πληροφορίες για τον γραφέα, την παλαιογραφική σύσταση, τα κτητορικά σημειώματα, την στάχωση, την ενγένει κατάσταση και την βιβλιογραφία κάθε χειρογράφου. Όσα μάλιστα από τα περιλαμβανόμενα σε αυτά κείμενα είναι ήδη δημοσιευμένα, ταυτίζονται αναλυτικά με βάση τη βιβλιογραφία των σχετικών εκδόσεων και δημοσιεύσεων.

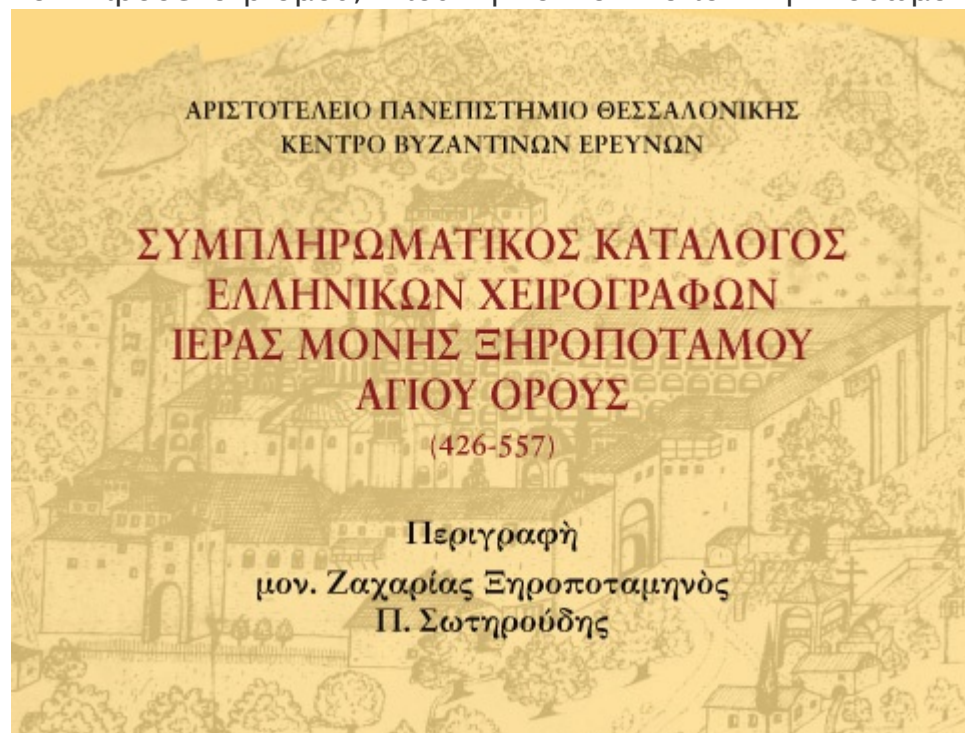
.....Χαρακτηριστική είναι η επιστημονική επιμέλεια με την οποία ο Παν. Σωτηρούδης ταυτίζεται τα τυχόν συσταχωμένα έντυπα βιβλία, ή τις πηγές έντυπες πηγές των χειρογράφων κειμένων. Οπωσδήποτε, πίσω από τις σελίδες του καταλόγου κρύβονται πάμπολλες ώρες άχαρης, κοπιαστικής και επίμοχθης επιστημονικής εργασίας, και αντίστοιχες ώρες βιβλιογραφικής έρευνας, ώστε να επιλυθούν τα ποικίλα επιστημονικά προβλήματα που παρουσιάζονται σε κάθε τέτοιου είδους εργασία.

.....Όπως ο συγγραφέας διαπιστώνει, η κατάρτιση της βιβλιοθήκης της Σιμωνόπετρας ξεκίνησε ήδη από την ίδρυση της μονής στα μέσα του 13ου αιώνα, ενώ εδώ λειτούργησε και καλλιγραφικό εργαστήριο, ώστε ορισμένα χειρόγραφα να αντιγράφονται επιτόπου. Παραλλήλως πολλά χειρόγραφα αποκτήθηκαν από δωρεές ηγουμένων, επισκόπων και επιφανών εκκλησιαστικών προσωπικοτήτων κάθε εποχής ανάμεσα στους οποίους ξεχωρίζουν ο επίσκοπος και ηγούμενος της μονής Γεράσιμος και ο καλλιγράφος Λουκάς, επίσκοπος Μποζέου και μετέπειτα μητροπολίτης Ουγγροβλαχίας, στον οποίο, μαζί με τους Ιάκωβο Επίσκοπο Γάνου και Χώρας και Ιωακείμ Σιμωνοπετρίτη, αφιερώνεται ο μετά χειράς τόμος.

.....Ο δεύτερος κατάλογος, πόνημα του ίδιου ερευνητή, καταλογογραφεί χειρόγραφους κώδικες της Ιεράς Μονής Ξηροποτάμου Αγίου Όρους, έχει δε συνταχθεί σε συνεργασία με τον μοναχό Ζαχαρία Ξηροποταμηνό. Ο τίτλος του είναι **«Συμπληρωματικός κατάλογος ελληνικών χειρογράφων Ιεράς Μονής Ξηροποτάμου Αγίου Όρους (426 - 557)»**(Θεσσαλονίκη 2012, σελ. 276 + 56 πίνακες). Στον συστηματικό επιστημονικό αυτό κατάλογο, έκδοση του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, καταλογογραφούνται τα χειρόγραφα 426 - 557 της βιβλιοθήκης της μονής Ξηροποτάμου, δεδομένου ότι κατά το παρελθόν 341 χειρόγραφα της μονής έχει πειγράψει ο Σπ. Λάμπρος και 84 ο Ευδόκιμος Ξηροποταμηνός, άρα 425 είναι τα καταλογογραφημένα χειρόγραφα, από τα 558 (22 περγαμηνά και 536 χαρτώα) που διαθέτει το μοναστήρι.

.....Τόσο η μέθοδος και ο τρόπος εργασίας, όσο και τα περιεχόμενα και οι συνοδευτικοί πίνακες και κατάλογοι είναι παρόμοιοι με τον κατάλογο των χειρογράφων της Σιμωνόπετρας, για τον οποίο έγινε λόγος παραπάνω. Τα χειρόγραφα που εξετάζονται εδώ αποτελούν αποκτήματα της μονής μετά το 1932 και κυρίως κατά την περίοδο 1980 - 1986 και δείχνουν το υψηλό επίπεδο της μοναστηριακής αγιορείτικης λογισύνης κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας, ιδίως δε κατά τον 18ο και 19ο αιώνα.

.....Η συστηματική μελέτη του έργου αυτού δείχνει την εξαιρετική επιστημοσύνη που χαρακτηρίζει τους συντάκτες του. Δείχνει επίσης πόσα σημαντικά έχει να προσφέρει στην έρευνα διαφόρων κλάδων η σπουδή των αγιορείτικων βιβλιοθηκών. Οι μονές, οι σκήτες και τα εν γένει ιερά καθιδρύματα του αγιωνύμου όρους αποτελούν πραγματικά θησαυροφυλάκια της Παιδείας του Γένους διαχρονικά και η συστηματική έρευνά τους πολλά μπορεί να προσφέρει στην γνώση του παρελθόντος, των ελληνικών γραμμάτων, της ιστορίας μας αλλά και την τρόπων με τους οποίους το Γένος αντιστάθηκε στις προσπάθειες αφομοίωσης και προσεταιρισμού, που γίνονταν από την οθωμανική διοικητική μηχανή.



.....Σε όλες αυτές τις προσπάθειες, στις οποίες οφείλονται τόσο η πολιτική, όσο και η πνευματική, θρησκευτική και πολιτισμική επιβίωσή μας, πρωτοπόρος και κυριαρχικός ήταν πάντοτε ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, που δια των κληρικών, των ενοριών και των μονών της πρωτοστάτησε στον αγώνα του Γένους και προσδιόρισε τις εξελίξεις, οι οποίες βαθμιαία οδήγησαν στην ελληνική παλιγεννεσία του 19ου αιώνα.

.....Συνεπώς, η εργασία του καθηγητή Π. Σωτηρούδη και των συνεργατών του στα αθωνικά χειρόγραφα είναι πολύτιμη για την επιστήμη, καθώς φέρνει στο φως μέρος του πνευματικού και παλαιογραφικού πλούτου των αγιορείτικων μοναστηριακών βιβλιοθηκών. Γι' αυτό, μαζί με τα αυτονόητα συγχαρητήριά μας, του οφείλουμε και ευγνωμοσύνη, μικρό αντίλυτρο πολυχρόνιων κόπων και μόχθων, στις επιστημονικές αναζητήσεις του στο Άγιον Όρος.

.....Ελπίζουμε η καλή αυτή προσπάθεια να συνεχιστεί, και σύντομα να δουν το φως της δημοσίευσης και άλλες παρόμοιες επιστημονικές εργασίες, που θα παρουσιάζουν χειρόγραφα αγιορείτικων μονών, ως συνέχεια του παλαιού αλλά κλασικού καταλόγου του Σπ. Λάμπρου, και των επί μέρους καταλόγων χειρογράφων που στο μεταξύ έχουν συνταχθεί και δημοσιευθεί.

***Μ. Γ. Βαρβούνης***

***καθηγητής λαογραφίας***

***Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης***

***Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας***

**Πηγή:** [xronos.gr](http://xronos.gr) -, αναδημοσίευση από [Αγιορείτικες Μνήμες](#)

-